11.9.2023

Eduskunta
Ympäristövaliokunta

Asiantuntijakuuleminen 12.9.2023 YmV

U 25/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi viherväitteistä

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) esittää lausuntonaan seuraavaa:

Direktiiviehdotus on osa komission vihreän siirtymän ohjelmaa ja tukee tavoitetta vähentää EU:ssa käytettyjen tuotteiden ympäristöjalanjälkeä ja edistää EU:n ilmastoneutraaliustavoitetta vuoteen 2050. KKV toteaa, että komission lainsäädäntöehdotus direktiiviksi vihreistä väitteistä on osa muodostumassa olevia sääntelyllisiä puitteita, joiden muita keskeisiä osia ovat komission ehdotukset vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiiviksi[1] ja tavaroiden korjaamista edistävistä säännöistä[2].

U-kirjelmän mukaan komission ehdotuksen COM/2023/166 final tavoitteena on edistää yritysten välistä tasapuolista kilpailua sisämarkkinoilla, erityisesti liittyen markkinoille saatettavien tuotteiden ja yritysten toiminnan ympäristölliseen kestävyyteen. Ehdotuksella pyritään suojaamaan kuluttajia ja yrityksiä viherpesulta ja siten mahdollistamaan kuluttajien osallistuminen omilla, hyvin perustelluilla valinnoillaan, vihreän siirtymän toteuttamiseen. Tavoitteena on myös parantaa ympäristönsuojelun tasoa ja edistää siirtymistä kohti puhdasta ja hiilineutraalia kiertotaloutta.

KKV pitää valtioneuvoston tavoin erittäin tärkeänä sitä, että ehdotuksen jatkovalmistelussa on varmistettava ehdotuksen yhteensopivuus ja johdonmukaisuus muun unionin lainsäädännön, ennen kaikkea sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiiviin (2005/29/EY) sekä vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin (COM/2022/143 final) kanssa.

Myös KKV pitää keskeisenä kysymyksenä sääntelyn vaikuttavuutta. KKV yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että vaikka komission ehdotuksen tavoitteet ovat kannatettavia, ehdotusta ja siinä esitettyjä säännöksiä on direktiivineuvottelujen kuluessa arvioitava huolellisesti ehdotettujen keinojen tarkoituksenmukaisuutta tavoiteltavien vaikutusten varmistamiseksi.

[1] COM/2022/143 final. U 37/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiiviksi.

[2] COM/2023/155 final. U 13/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tavaroiden korjaamista edistävistä yhteisistä säännöistä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Postiosoite PL 5, 00531 Helsinki • **Puhelin** 029 505 3000 (pvm/mpm)
Y-tunnus 2502067-3 • **Sähköposti** kirjaamo@kkv.fi • **kkv.fi**

ALLEKIRJOITETTU
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ

11.9.2023

KKV pitää tärkeänä sitä, että direktiivin toimeenpano tuottaisi lisäarvoa, eikä uusista viranomaistehtävistä aiheudu suhteettomia kustannuksia. KKV toteaa yleisesti, että direktiiviä valvovan tahon valvontatehtävä ei välttämättä helpotu ehdotetuilla säännöksillä. Valvovan tahon hallinnollinen taakka ja kustannukset voivat lisääntyä ottaen huomioon markkinoilla esiintyvien ympäristöväittämien suuri määrä, perusteluiden säännöllinen tarkistaminen sekä ehdotettu raportointivelvollisuus. Tavoitteena pitää olla järkevä sääntely, jonka käytännön valvontaa voidaan toteuttaa tehokkaasti. KKV toteaa tässä yhteydessä, että kuluttajaviranomaisia on Suomessa useita ja on varmistuttava siitä, että kansallinen harkinnanvara säilyy sen osalta mikä taho sääntelyä tulee lopulta valvomaan. On tärkeää, että tämä tulee olemaan kansallisessa toimeenpanossa päätettävä kysymys.

KKV pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä, että kansallisilla viranomaisilla tulee säilyä mahdollisuus päättää valvonnan ja resurssien kohdentamisesta. Tässä yhteydessä KKV pitää tarpeellisena muistuttaa kuluttaja-asiamiehen lakisääteisestä tehtävästä ja roolista. Kuluttaja-asiamiehen tehtävänä on turvata kuluttajien asemaa ja valvoa kuluttajansuojalain noudattamista. Yhtenä keskeisenä tehtävänä on elinkeinonharjoittajien markkinoinnin lainmukaisuuden valvominen, kun kyse on kuluttajiin suunnatusta toiminnasta. Tavoitteena on, että yritys lopettaa lainvastaisen menettelynsä, ensisijaisesti neuvotteluiden avulla. Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttaja-asioissa ja kuluttaja-asiamiehen on erityisesti toimittava aloilla, joilla on kuluttajien kannalta huomattavaa merkitystä tai joilla voidaan olettaa yleisimmin esiintyvän ongelmia kuluttajan asemassa (laki kilpailu- ja kuluttajavirastosta 7 §). Huomioitavaa tässä on, että kuluttaja-asiamies ei käsittele yksittäisiä yhteydenottoja. Kuluttaja-asiamiehen valvonta on kollektiivista ja luo ratkaisukäytäntöä. Kuluttaja-asiamiehen ratkaisut eivät ole myöskään hallintopäätöksiä. Yksittäisissä riita-asioissa kuluttajan apuna ovat kuluttajaneuvonta, Euroopan kuluttajakeskus ja kuluttajariitalautakunta.

Direktiiviehdotuksella ollaan ottamassa käyttöön sellaisten ympäristöväitteiden perustelemista ja esittämistä koskevat vähimmäisvaatimukset, jotka edellyttävät kolmannen osapuolen toteuttamaa todentamista **ennen** kuin väitteitä voidaan käyttää kaupallisessa viestinnässä. On kiinnitettävä huomioita siihen, että vihreät väittämät direktiiviehdotuksessa on kyseessä hyvin erilainen sääntely kuin sopimattomia kaupallisia menettelyitä koskevassa direktiivissä, jota tällä hetkellä kuluttaja-asiamies Suomessa valvoo.

On tärkeää, että siltä osin, kun jo kerran hyväksyttyä ympäristöväitettä ja sen näyttöä voidaan käyttää muunnetussa muodossa markkinointiviestinnässä, kuluttaja-asiamies voi arvioida kuluttajalle syntyvää kokonaisvaikutelmaa ja mahdollista harhaanjohtavuutta sopimattomia kaupallisia menettelyitä koskevan direktiivin valossa. On varmistuttava siitä, että vaikka väite olisi vihreät väittämät direktiivin mukainen, väite sen kontekstissaan markkinoinnissa voi silti tulla arvioitavaksi kuluttaja-asiamiehen toimesta sopimattomia kaupallisia menettelyitä koskevan direktiivin valossa.

ALLEKIRJOITETTU
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ

11.9.2023

KKV kiinnittää ehdotuksessa huomiota siihen, että vihreät väittämät direktiivi ei liity markkinoinnin harhaanjohtavuuden arviointiin vaan asettaa tietyt tekniset minimikriteerit tarkemmille nimenomaisille (explicit) väittämille. Ehdotus ei esimerkiksi koske vihreää mielikuvamarkkinointia tai väljempiä yleisiä väittämiä. Lisäksi on syytä huomioida, että ympäristömarkkinointi voi olla tarkempien nimenomaisten faktaväitteiden ja mielikuvien yhdistelmä.

KKV korostaa, että tietojenantovaatimuksia on tarpeen tarkastella myös kuluttajien näkökulmasta. Ehdotus jättää epäselväksi sen, missä, millä tavalla ja milloin ympäristöväitteitä koskevat täsmennykset ja kuluttajille olennaiset tiedot tulisi esittää. On ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että nämä tiedot eivät jää piiloon esimerkiksi linkkien tai QR-koodien taakse. On olennaista ymmärtää, että kuluttajilla on rajoitetusti aikaa ja resursseja tehdä päätöksiä, ja meillä on taipumus tehdä valintoja yksinkertaisuuden perusteella. Usein valitsemme helpoimman vaihtoehdon, ja tunteisiin vetoaminen voi vaikuttaa päätöksiimme. Tämän vuoksi on tärkeää harkita myös se, miten heikompien kuluttajaryhmien, kuten iäkkäiden, asema voidaan turvata. Lisäksi on vaara, että tiedon ylikuormitus voi vaikeuttaa kuluttajien päätöksentekoa. Siksi on tarpeen tutkia tarkemmin tietojenantovaatimusten vaikutusta kuluttajien käyttäytymiseen tässä yhteydessä. Usein tiedon esittämistapa ja konteksti ovat itse informaatiota tärkeämpiä tekijöitä kuluttajien päätöksenteossa.

Satu Vehviläinen
erityisasiantuntija
KKV

ALLEKIRJOITETTU
ASIANHALLINTAJÄRJESTELMÄSSÄ